

**DIALOG ROMÂNIA – REPUBLICA MOLDOVA  
ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EURO-ATLANTICE**

În data de 11-12 iunie 2004, Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române, împreună cu Fundația Noua Istorie și cu sprijinul Departamentului Românilor de Pretutindeni, subordonat Guvernului, a organizat, la sala Cerchez a Muzeului Cotroceni, seminarul cu tema *România și Republica Moldova în contextul integrării euro-atlantice*, moderat de dl. Ion Bulei, director al ISPRI și dl. Dan Dungaciu, cercetător științific al ISPRI.

Cele două zile ale seminarului au permis întâlnirea unui grup de invitați basarabeni cu un public variat din România, interesat de întreținerea unui dialog pe teme cu semnificații politice, civice, culturale între cele două entități statale care, de-o parte și de alta a Prutului, se revendică de la o tradiție istorică și culturală comună. Miza acestei discuții este cu atât mai mare cu cât regimul politic comunist de la Chișinău întreprinde toate demersurile pentru a anula identitatea românească, începând prin a o delimita, în mod artificial, de sursa sa.

Discuția provocată de acest scenariu al puterii de la Chișinău a fost însotită de o serie de întrebări, al căror răspuns nu poate fi încă pe deplin formulat: în ce măsură unirea celor două state reprezintă un proiect actual viabil, dorit sau conform unor interese la nivel internațional al marilor structuri de putere; care ar fi costurile unui astfel de proiect?

Una din ideile centrale care au determinat organizarea acestui simpozion este cea formulată de dl. Dan Dungaciu, cercetător științific al ISPRI și cel care a avut inițiativa acestui proiect, potrivit căreia, în cei 14 ani de la Revoluție, atenția României a fost îndreptată mai ales către mariile puteri europene sau mondiale, către cunoașterea și apropierea de acestea, într-o mult mai mare măsură decât spre cunoașterea statelor vecine. Printre acestea, Republica Moldova reprezintă un caz special și deosebit de sensibil din punct de vedere politic. Abordările care au prevalat în această perioadă sunt deopotrivă de periculoase, în opinia aceluiași cercetător. Nici perspectiva fatalistă, care neagă din start posibilitatea oricărei acțiuni a forțelor politice și a societăților civile din cele două state pentru a se apropia unul de celălalt, nici cea exagerat optimistă, care împinge discuțiile despre unire prea departe și nu ia în calcul dezirabilitatea reală a acestui gest, nu formulează soluții. Ambele sunt însă în contradicție cu ideea — susținută de domnul Mircea Popa, de la Fundația România-Rusia — de a dezvolta un discurs rațional în privința Moldovei de peste Prut, eliberat de excesul de sentimentalism. Important este a discuta despre Republica Moldova pornind de la întrebări precise și pertinente: ce este Republica Moldova?; care sunt actorii semnificativi din Republica Moldova?; ce se întâmplă în Transnistria?; care este stadiul cooperării între România și Republica Moldova, mergând pe ideea unei dorințe comune de a recunoaște apartenența la aceeași cultură?

Comunicările prezentate de invitații basarabeni conturează un tablou al situației din Republica Moldova, pornind de la date și nu de la „politici sentimentale“, urmărind, în linii mari, trei direcții: prezentarea regimului politic de la Chișinău: prezentarea unora din aspectele care țin de relația cu România; relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, NATO și Rusia — în speță problema transnistreană. Dl. Igor Munteanu, director executiv al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale — Viitorul, de la Chișinău, a vorbit despre *Polemica statului cu societatea civilă în contextul opțiunilor euro-atlantice în Republica Moldova*. Republica Moldova se află la o răscruce, generată de trei factori: alegerile din 2005, schimbarea calitativă a discursului politic din interiorul și din afara Republicii și extinderea NATO. În interiorul acestui stat, societatea civilă este mai degrabă fragmentată și tradiționalistă, lipsind lantul pentru a atinge o masă critică de la care acțiunile

acesteia să fie pozitive pe direcția orientării Basarabiei către vest. Există astfel două opțiuni, care se suprapun cu polarizarea sărăciei: categoriile sărăce susțin integrarea în Comunitatea Statelor Independente (ceea ce constituie, de altfel, și orientarea puterii actuale), în timp ce alte categorii sociale propun ieșirea din starea de izolare prin integrarea euro-atlantică. Această polemică se desfășoară în condițiile unei democrații de fațadă, în care criterii care definesc statul de drept, precum libertatea presei, sunt în mod repetat încălcate, aşa cum reiese din rapoartele organizațiilor internaționale de profil, precum Freedom House.

Dl. Iurie Roșca, deputat și președinte al PPCD, se referă la *Instituțiile democratice și problema națională în Republica Moldova*. Autorul subliniază că în Basarabia există situația paradoxală a unui conflict între stat și națiune: statul anulează romanismul — modelul totalitar de regim politic este convergent cu distrugerea românilor — întreținând o dogmă a moldovenismului primitiv. Diferendul moldo-rus din Transnistria reflectă exact relația problematică dintre instituțiile democratice și problema națională. În scenariul care are în vedere destabilizarea Moldovei și menținerea ei în sfera Rusiei, teze precum cea a existenței unui melanj etnic nediferențiat, cea a demilitarizării, cea a neutralității, cea a federalizării Republiei nu sunt decât câteva ingrediente.

Dl. Oazu Nantoi, director de programe la Institutul pentru Politici Publice de la Chișinău, aduce în discuție *Conflictul transnistrean și perspectiva integrării euro-atlantice a Republicii Moldova*. În opinia domniei sale, conflictul transnistrean, declanșat în iunie 1990, după ce în Republica Moldova se organizează primul Parlament, este destinat a nu permite scenariul unirii cu România. Ideea separatistă a dus la un conflict armat, la intervenția trupelor ruse — în fapt trupe de grăniceri — și la formula „trilaterală“ de menținere a păcii: Republica Moldova, Rusia, Transnistria. Este însă problematică legitimitatea Transnistriei, în cadrul acestui dialog. În Moldova nu există o strategie de soluționare a conflictului, iar caracterul nedemocratic al statului, implicarea elitei politice în afacerile ilegale cu Transnistria, nu fac decât să întrețină această situație și să pună sub semnul întrebării posibilitatea integrării euro-atlantice.

Dl. Petru Bogatu, redactor șef la revista „Flux“, discută despre Republica Moldova și perspectivele euro-atlantice — în legătură cu care se întreține din exterior un anumit optimism — în contextul situației ei *la est de NATO*, în proximitatea României care a devenit membră a acestei结构 și a Ucrainei, care dorește să devină membru NATO.

Dl. Mihai Roșcovan, director la Bussines Consulting Institute din Chișinău, dezbată *Coperarea transfrontalieră între Republica Moldova și România: probleme și perspective*. Discuția se axează pe lipsa unei voințe politice reale din partea celor două state: existența celor trei euroregiuni — Dunărea de Jos, Prutul de Sus, Siret-Nistru — nu rezolvă de la sine relația complicată între politic și economic de care depinde acest tip de cooperare.

Încheind seria de comunicări din prima zi a seminarului, dl. Alexandru Cordoreanu, vice-președinte al Asociației „Răsăritul Românesc“, analizează *Societatea civilă și problemele de securitate ale Republicii Moldova*. Autorul se referă, printre altele, și la insecuritatea culturală provocată în Basarabia de politica antiromânească a guvernării comuniste. Din acest punct de vedere o strategie concertată a României și Moldovei pe direcția integrării euro-atlantice ar avea în vedere unificarea celor două state, ca o soluție pentru a evita o adevărată „catastrofă umanitară“, consecință a distrugerii romanismului în Moldova.

A doua zi a seminarului a fost deschisă de dl. Gheorghe Susarenco, jurist Freedom House Moldova, care a vorbit despre *Statul de drept în condițiile actuale ale Republicii Moldova*. Domnia sa sesizează lipsa în fapt a statului de drept — sintagmă des vehiculată, ideologizată — în condițiile unei tranzitii nefinalizate către democrație. Statul de drept devine „de negăsit“ dacă lipsesc: instituțiile democratice, o societate civilă activă și puternică, independența puterii judecătoarești, egalitatea în fața legii, responsabilitatea pentru actele de corupție. Soluția pe termen lung ar fi realizarea schimbului de generații, ceea ce însă presupune ca trăsăturile generațiilor actuale, responsabile de situația nesatisfăcătoare existentă să nu se perpetueze.

În comunicarea *Istoria națională în vizorul ideologiei neocomuniste din Republica Moldova*, dl. Ion Varta, șef al Direcției de Istorie Modernă a Institutului de Istorie al Academiei de Științe

din Republica Moldova, prezintă câteva din tezele artificiale destinate a promova moldovenismul, printre care dogma existenței limbii moldovenești și „demonstrarea“ faptului că statul moldovenesc este mai vechi decât România. În combaterea unor astfel de teze, un rol important revine societății civile, așa cum rezultă din comunicarea d-lui Valeriu Săhărneanu, președinte al Uniunii Jurnalăștilor din Republica Moldova, *Rolul libertății presei în procesul de integrare euro-atlantică*. Libertatea presei, încălcată frecvent în Basarabia, este totuși în situația de a mai putea contracara pericolele venite din partea regimului comunist, care își fabrică instrumente multiple contra românismului. Faptul că Moldova este membră a Consiliului European (din 1995), că a adoptat Convenția Europeană pentru Drepturile Omului și că există prevederi constituționale referitoare la libertatea presei, creează un minim mecanism de apărare împotriva abuzurilor nelimitate ale guvernului. Apărând românismul, presa poate oferi o bază aspirației unei părți a societății modovenești de a orienta Republica Moldova spre structurile vestice.

Dl. Vlad Cubreacov, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, se referă la *Proiectul identitar românesc în contextul integrării euro-atlantice*. Acest proiect depășește granițele Moldovei. Responsabilitatea României față de români de pretutindeni presupune crearea unui cadru legislativ compatibil cu normele europene privitoare la statutul românilor de pretutindeni, ceea ce implică: definirea conceptului de națiune română din perspectivă istorică, culturală, etnică, definirea noțiunii de român, acte prin care este dovedită originea română, soluții practice pentru situația creată prin noua frontieră a Uniunii Europene în 2007, diferențierea cetățeniei de acul de român.

În final, dl. Vitalie Nagacevschi, președinte al Asociației Jurisitii pentru Drepturile Omului, aduce în discuție *Europa, Republica Moldova și problema drepturilor omului*. Dinamica drepturilor omului în Republica Moldova ilustrează o tendință de regres, reliefată de autor prin cazuri concrete în care legea este adaptată acțiunilor unor persoane care dețin funcții publice.

Structura seminarului a fost axată pe ideea de a prezenta cât mai multe informații credibile, argumentate, despre Republica Moldova, cu atât mai mult cu cât poate exista o percepție îngălătoare asupra nivelului de informare a publicului din România în legătură cu acest subiect. Participanții au putut formula întrebări la finalul prezentărilor. În general, aspectele atinse de intervențiile respective sunt legate de: diferitele forme de colaborare între cele două state; de renașterea societății civile din Moldova și de revitalizarea conceptului de națiune română, model al latinității răsăritene; redobândirea proprietăților de către Mitropolia Basarabiei; de situația deținuților români de la Tiraspol și posibilitatea ca Rusia să fie condamnată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului pe aceste cazuri; de impactul în societatea civilă din Republica Moldova al recentei inițiative a analistului rus Stanislav Belkovski privind viitorul Moldovei și al Transnistriei și relația României și Moldovei cu SUA, UE și Rusia.

Acest seminar face parte dintr-un dialog — de dorit continuu — între România și Republica Moldova, care poate începe de la diferitele organisme din societatea civilă, dincolo de prudența factorilor de decizie politică, prudență care face ca state mici, cum este și cazul celor două, să se poziționeze, indiferent de conjuncturi, în funcție de interesele marilor puteri.

Ruxandra Luca

## DEZBATERE ASUPRA TEORIEI ELITELOR

Cercetătorul științific Cristi Pantelimon a susținut joi, 25 martie, la Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale, conferință cu titlul *De câte tipuri sunt elitele?* Conferențiarul a abordat problematica extrem de vastă a teoriei elitelor dintr-o perspectivă comparativă, a elitelor antice și a celor moderne. Scopul conferinței a fost acela de a sesiza „natura adevărată“ a elitei și, din această perspectivă, dl. Cristi Pantelimon sesizează anumite confuzii și insuficiențe ale teoriei moderne a elitei așa cum a fost ea definită de Vilfredo Pareto. Confuzia cea mai importantă este aceea dintre „diferențiere“ și „ierarhie“; „Dacă diferențierea este o simplă deosebire, ce nu presupune nici o ie-

rarhie“, „ierarhia conține în sine sensurile diferențierii“, dar poate fi redusă numai la acestea. Pentru elita modernă ierarhia este numai o canticare mecanică, „o alăturare și suprapunere a unor calități diferite, indiferent de natura lor“, lipsită de orice conotație de ordin moral. Ceea ce are relevanță pentru teoria modernă a elitei este numai succesul în cadrul unei profesii, profesiile fiind egale între ele, ceea ce face din vizionarea lui Pareto una egalitaristă și democratică.

Conferențiarul a pledat pentru o abordare calitativă a oricarei definiții a elitelor, argumente în acest sens găsind în scrierile antice, dar și în gândirea politică românească, la Neagoe Basarab — care conturează portretul domnului creștin — sau la Mihai Eminescu, care sesizează printre primii gânditori caracterul „superpus“ al elitei. În *Politeia*, de plidă, Platon evidențiază patru *calități* ale cetății în general, din diferențierea acestora rezultând o definiție a elitei, care desemnează „acea parte restrânsă a cetății prin care întregul are acces la desăvârșire“. Elita lui Platon este o elită naturală, nu „fabricată“, ea există în cadrul unei societăți, nu deasupra, nici dedesubtul vreunei clase, ci „stă alături de acestea“, este posesoarea unor calități pe care ceilalți membri nu le dețin. „Orice elită, afirmă dl. Cristi Pantelimon, este salvatoare, măntuitoare sau soterologică“. Raportată la conceptul de masă, elita se situează în altă sferă decât masa, putând salva societatea dincolo de puterea acesteia.

Conferința, modul său de abordare, a determinat numeroase intervenții ale cercetătorilor Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale. Cercetătorul științific principal Ion Goian a susținut că există două conotații ale termenului de elită: una foarte largă, echivalent ideii de aristocrație la Platon, și o a doua restânsă, pusă în circulație de Mosca și Pareto, la începutul secolului al XX-lea, acceptiunea sa derivând dintr-o perspectivă pozitivistă asupra societății. Dl. Ion Goian a afirmat că numai sensul restrâns este în vigoare astăzi, iar sensul larg nu are un caracter suficient de științific. Acesta din urmă este aplicabil societății antice și celei medievale, iar o comparație între societatea antică și cea medievală nu poate fi făcută.

Cercetătorul științific Florin Müller consideră că definirea unei elite trebuie să fie raportată la sistemul social existent la un moment dat. În opinia sa, criteriile care sunt necesare pentru înțelegerea conceptului de elită sunt evaluarea poziționării instituționale și vizibilitatea în cadrul sistemului. O elită, dacă nu este vizibilă în alte structuri de elită, atunci nu poate aspira la statutul de elită. Dl. Florin Müller mai consideră că trebuie să renunțăm la criteriile morale în definirea unei elite, acestea fiind mai puțin importante.

La rândul său, cercetătorul științific Rodica Iamandi a remarcat diferențele care există între concepția antică și cea modernă relativă la elite și a adus în discuție concepte adiacente ca mobilitatea socială, tehnocrația sau meritocrația.

Dl. Constantin Nica, cercetător științific principal, a afirmat că elitele sunt grupuri sociale specifice modernității, segmente distincte ale intelectualității ce-și asumă roluri în sfere distincte ale societății. Ca să vorbim despre elite trebuie să ne raportăm la iluminism, liberalism timpuriu, romanticism sau la filosofia politică germană, nu la antichitate, când existau grupuri sociale închise care se reproduceau.

Cercetătorul științific principal Aristide Cioabă a apreciat că tema este extrem de vastă și se pretează la abordări din foarte multe puncte de vedere. În opinia sa, tema ar trebui canalizată spre problemele actuale și concentrată pe elitele guvernanțe, mai cu seamă în România. Cum pot alegerii să influențeze alegerea elitei, în ce măsură sunt responsabile elitele față de societatea sunt numai două întrebări la care ar trebui să se dea un răspuns.

Această idee a fost susținută și de cercetătorul științific principal Nicolae Frigioiu, care a afirmat că trebuie să fim preocupăți mai mult de actualitatea românească, de ceea ce se afișează astăzi ca elită politică, economică sau culturală. La noi, clasa politică se reproduce prin alegeri, dar sunt aceleași personaje care guverneză de ani de zile. Nu se poate pune semnul egalității între elită și clasa politică, criteriile pentru definirea elitei fiind, în concepția sa, competența, coeziunea, conștiința de sine.

La toate observațiile vorbitorilor, dl. Cristi Pantelimon a replicat că sensul originar al elitei a fost pierdut. Elitele există în cadrul unei societăți, dar ele trebuie să fie identificate. În privința eli-

telor din România, a afirmat că există o criză a acestei probleme; nu există deocamdată o elită care să aibă capacitatea de a propune un proiect colectiv, politic sau social, care să reușească să canalizeze toate energiile naționale. În finalul dezbatelor, directorul științific al ISPRI, dl. Ion Bulei, a apreciat contribuția conferențiarului și modul în care un subiect atât de vast și dificil a fost pus în discuție.

*Cristina Arvatu*

### SISTEMELE ELECTORALE ÎN CADRUL REGIMURILOR DEMOCRATICE

Seria conferințelor lunare desfășurate în cadrul Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale a continuat în data de 29 aprilie, cu conferința susținută de cercetătorul științific principal dr. Aristide Cioabă, cu tema: *Influența sistemelor electorale asupra funcționalității regimurilor democratice*. Analiza d-lui Aristide Cioabă s-a concentrat asupra modului în care cele două tipuri de sisteme electorale de bază, cel *majoritar/pluralitar*, cu unul sau două tururi de scrutin și cel al *reprezentării proporționale*, pot influența funcționarea sistemelor politice democratice.

Conferențiarul a prezentat atât avantajele, cât și dezvantajele fiecărui sistem în parte, apelând la teoriile propuse de acei politologi care au abordat această problematică, ca de exemplu, Maurice Duverger sau Giovanni Sartori. În opinia d-lui Aristide Cioabă, o combinare a celor două tipuri de reprezentare politică este problematică, deoarece nu poate funcționa satisfăcător decât în corelație cu un cadru constituțional adecvat, cum ar fi cazul unui regim prezidențial sau în regimul parlamentar german. În cadrul acestui demers, conferențiarul consideră că trebuie avut în vedere genul de reprezentare pe care fiecare dintre aceste două sisteme îl degajă. De asemenea, examinează corelația dintre tipul de regim constituțional și de reprezentare politică și tipul de sistem electoral.

Conferința a continuat cu întrebări și numeroase intervenții din partea participanților. Primul set de întrebări a vizat în special viitorul alegerilor din România: care dintre cele două sisteme prezentate de dl. Cioabă este mai potrivit pentru alegerile din România, cel majoritar sau cel al reprezentării proporționale (Cristi Pantelimon); părerea conferențiarul despre dublul tur de scrutin descris în sistemul majoritar al lui Giovanni Sartori; și dacă trebuie încurajată în România această preferință pentru două tururi de scrutin (Gabriela Tănărescu); care este statutul UDMR-ul, partid sau uniune (Virginia Marinescu).

Răspunsurile formulate de dl. Aristide Cioabă au exprimat preferința pentru un sistem care să favorizeze în primul rând eficiența guvernării în România, completând că la noi în țară nu poate fi aplicat sistemul majoritar pluralitar, ca în Anglia, deși s-a practicat și la noi până în 1918. În consecință, conferențiarul consideră că în România ar fi de preferat să se practice sistemul reprezentării majoritare, cu două tururi de scrutin, care ar favoriza și eficiența guvernării, astfel ca ea să nu fie influențată de jocurile de culise. Încă un argument ar fi și acela că acest tip de sistem nu ar dezvantaja nici UDMR-ul, dar ar descuraja tentativele de organizare a altor partide pe bază etnică (cum ar fi etnia romilor, care nu beneficiază de o concentrare teritorială comparabilă cu cea maghiară). Referitor la statutul UDMR, dl. Aristide Cioabă consideră că această organizație etnică nu se consideră partid, dar îndeplinește rolul de substitut funcțional de partid pentru comunitatea lor. De altfel, formațiunea lor politică nu poartă denumirea de partid, ci de uniune. Această comunitate a maghiarilor este recunoscută ca minoritate prin Constituția României, cu condiția să nu se constituie ca „stat în stat“.

Dl. Cristi Pantelimon intervine cu întrebarea dacă acest tip de sistem în alegeri ar face să dispară măruntele interese de partid. Conferențiarul apreciază că în soluția propusă, astfel de interese ar dispărea, deoarece sistemul reprezentării majoritare în alegeri, tinde să conducă spre formarea de alianțe bipolare, iar în acest caz, răspunderea pentru guvernare ar fi mai clară.

În continuare, dl. Florin Müller dorește o explicație mai tehnică asupra sistemului preferat de dl. Cioabă și propune găsirea unui sistem cvasimajoritar. Cei care aleg un partid pentru guvernare

il aleg pentru toți, deci exprimă voința tuturor, pe baza reprezentării majoritare, explică dl. Cioabă, așa cum o presupune mandatul reprezentativ.

O altă intervenție aparține d-lui Ion Goian, care constată că democrația, ca sistem este în criză, este ea însăși contradictorie, ridicând două cerințe opuse: guvernabilitatea, adică puterea care trebuie să se impună în societate, și reprezentativitatea. Prin urmare, putem vorbi de contradicția între ideea de democrație și felul în care funcționează ea. Dl. Ion Goian consideră că ar fi necesară introducerea unor poli de putere — grupuri de *lobby* — pentru a înlătura deficiențele democrației. În continuare, dl. Constantin Nica ridică problema relației partide — cetățeni. Reprezentarea proporțională, deși are mulți simpatizanți, prezintă un recul și a fost mereu corectat de sistemul majoritar. În ceea ce privește sistemul majoritar cu un singur tur, acesta favorizează structurarea corpului electoral care poate duce la absentism sau la cetățeni nehotărâți în alegeri. Sistemul majoritar cu două tururi de scrutin este dominant în Europa și agreat pentru că, încă înainte de alegeri, se conturează alianțele. De asemenea, funcționalitatea sistemului majoritar cu două tururi de scrutin depinde și de partidul care are cea mai mare influență asupra electoratului. În finalul dezbatelor, dl. Ion Bulei, directorul științific al Institutului, a apreciat actualitatea temei precum și prestația conferențiarului.

Sanda Cincă

### **PROBLEMATICA CIRCULAȚIEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN SPAȚIUL COMUNITAR ÎN CONTEXTUL EXTINDERII SPRE EST**

În cadrul seriei de conferințe lunare inițiate de Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române, în data de 28 mai, cercetătorul științific Daniela Ionescu a susținut conferință cu tema *Politici emigrării în UE. Libera circulație a forței de muncă în contextul lărgirii către Est. Între predicții științifice și politici sentimentale*. Comunicarea, al cărei subiect este de actualitate și de interes inclusiv pentru România în contextul apropiatei aderări în structurile europene, a urmărit să explice modul în care Uniunea Europeană a reacționat la acest subiect sensibil, atât la nivel supranational (Comisia Europeană) cât și la nivel național, al statelor membre.

Aderarea noilor state central și est-europene, deși va conduce probabil la un anumit exod al forței de muncă spre țările occidentale dezvoltate (estimat între 1 și 8% din populația noilor state membre), nu confirmă temerile opiniei publice vest-europene cu privire la „sufocarea” pieței muncii din UE. În orice caz, datorită regresului demografic înregistrat la nivelul întregului continent european, societățile occidentale vor fi obligate să-și modifice atitudinea față de afluxul de imigranți apti de muncă, altfel riscând să-și piardă competitivitatea economică la nivel mondial.

În opinia Danieli Ionescu, interesele la nivel transnațional din UE sunt puse în umbră de obiectivele punctuale și pe termen scurt ale politicianilor statelor membre, pentru care opinia publică internă este mult mai importantă, deoarece de aceasta depinde reușita personală și a partidelor politice din care fac parte. De fapt, problema liberei circulații a forței de muncă în contextul lărgirii este exemplul concluziv al unei asemenea abordări, în primul rând emoționale. Se consideră că principalele dezavantajate rămân statele central și est-europene care, în cadrul negocierilor de aderare, nu au avut sau nu au posibilitatea de a-și promova interesele în interiorul structurilor UE. Conferința a fost urmată de întrebări și mai ales de luări de poziție din partea participanților. Directorul științific ISPRI Ion Bulei arată faptul că există politici naționale în acest domeniu în cadrul european. Astfel, Germania preferă atragerea străinilor cu pregătire superioară, în primul rând în domeniul informaticii în care există un puternic deficit pe piața forței de muncă germane. De asemenea, arată faptul că în UE, procentul celor care termină facultatea este din ce în ce mai scăzut, datorită dificultăților mari în găsirea unui post pe măsura pregătirii („șomerii cu diploma“).

Cercetătorul științific Florin Müller evidențiază seriozitatea doctoratului în Germania sau Statele Unite, care ar trebui să fie un exemplu de urmat și în țara noastră, mai ales în perspectiva unei

competiții directe cu cercetători occidentali, după integrarea noastră în UE. În opinia cercetătorului științific principal Ion Goian atitudinea subiectivă a opiniei publice europene față de români se datorează izolării la care am fost supuși atât de decenii, spre deosebire de alți est-europeni precum polonezii sau iugoslavii, care au avut posibilitatea de a munci în Vest și înainte de 1989. De asemenea, dl. Goian consideră că civilizația occidentală actuală are nevoie de o forță exterioară pentru a-și menține coeziunea; timp de 50 de ani a fost pericolul comunism, acum apare un nou adversar pentru coerentizarea Occidentului, terorismul mondial. Intervenind din nou, Dana Ionescu afirmă că publicitatea negativă care nu se face este complet falsă, români nefiind cu nimic mai răi sau mai „neeuropeni” decât ceilalți estici, care vin în spațiul comunitar. Din contră, la unele capitole suntem chiar în elita continentului, dacă ne luăm după succesul repurtat de elevii români la olimpiadele internaționale sau după numărul și calitatea invențiilor premiate la diverse manifestări de prestigiu din străinătate.

Cercetătorul științific principal Gheorghe Stoica, referindu-se la întrebarea „Ce-am putea face pentru îmbunătățirea imaginii românilor în spațiul comunitar?”, arată faptul că autoritățile române nu depun eforturi serioase pentru schimbarea percepției străinilor față de noi, existând o evidentă lipsă de interes față de acest subiect. Totuși, în Italia, schimbarea percepției față de imigranții români a început încet să se modifice în sens pozitiv. Directorul științific ISPRI dl. Ion Bulei constată faptul că imaginea României în Occident șochează prin prezentarea de imagini negative. Manifestările culturale, științifice realizate în Italia de cercetători români de prestigiu se lovesc de probleme de „imagină negativă”, nefiind mediatizate suficient pentru a trezi un real interes. În încheiere, dl. Ion Bulei a apreciat buna ținută a prelegerii, care a reușit să trezească interesul cercetătorilor față de un domeniu care, în mod indirect, ne interesează de fapt pe toți.

*Ioan Codruț Lucinescu*

#### STAGIU DE CERCETARE ÎN CADRUL UNIVERSITĂȚII CANTERBURY DIN NOUA ZEELANDĂ

În perioada decembrie 2003–iunie 2004 am avut ocazia să participăm pentru a doua oară la un stagiu de cercetare, în cadrul Centrului Național de Studii Europene din cadrul Universității Canterbury din Christchurch-Noua Zeelandă. Pentru anumite proiecte de cercetare, institutele academice din această țară, ca și din Australia, obișnuiesc să angajeze pe bază de contract sau să implice cercetători din afară țării ca stagiari. E o modalitate de lucru funcțională și economică, având în vedere constrângerile bugetare la care trebuie să facă față, prin natura sistemului, mediul academic din această țară. Bugetul acoperă o parte a cheltuielilor necesare funcționării unei instituții de cercetare, diferența fiind asigurată prin sponsorizări sau contracte. Rezultatul este contradictoriu. Pe de o parte avem de-a face cu instituții viabile, a căror valabilitate este demonstrată de înșăși continuitatea fizică, pe de altă parte, științele sociale au de suferit de pe urma acestui algoritm în care economicul primează și care, în termen mediu sau lung, poate să aibă repercusiuni negative, inclusiv în termeni economici.

În Noua Zeelandă, studierea UE a fost dominată de științele politice oferind, în general, pe plan internațional, rezultate modeste. Majoritatea catedrelor de științe politice (în total 5 în toată țara) oferă cursuri specifice sau cu tangentă UE, dar cercetătorii activi în domeniu sunt puțini și practic unul singur (Martin Holland) se bucură de reputație internațională.

Principalele subiecte de cercetare vizând Uniunea Europeană în perioada 1994-2004 pot să fie enumerate după cum urmează:

- Evoluția relațiilor externe ale UE vizavi de Australia și Noua Zeelandă;
- Strategii de negocieri în cadrul Consiliului de Miniștri;
- Evoluția PESC și „acțiunile comune”;
- PESC vizavi de Africa de Sud;

- Coordonarea diplomatică UE în zona Asia-Pacific;
- Politicile post Lomé și implicațiile pentru regiunea Pacificului.

Principalele studii teoretice sunt axate pe specificul și potențialul UE ca actor internațional și influența procesului de integrare și extindere asupra intereselor, în primul rând comerciale, ale Noii Zeelande și Australiei. Mecanismele interne de funcționare ale UE și alte problematici interne sunt neglijate. Se remarcă însă o serie de studii referitoare la strategiile de negocieri cu UE.

Numărul relativ mic de cercetători din Noua Zeelandă implicați în studiul UE și tipologia finanțării impune cooperarea interdisciplinară, în primul rând economiștii interesați de implicațiile Uniunii Economice Monetare, politica mediului, specificul și implicațiile comerciale ale politicilor sociale și sindicale promovate de organisme UE și, în mod deosebit, problematica extinderii (acordurile de asociere și implicațiile comerciale ale acestora pentru Noua Zeelandă). Este vorba, în primul rând, de studii comparate în contextul Noii Zeelande și nu de studiul UE *per se*.

Cercetarea individuală pe relația UE este dependență de trei surse de finanțare: burse universitare de cercetare (în general sume mici), fundații internaționale (DAAD sau Humboldt), fonduri oferite prin intermediul delegației Comisiei Europene în Noua Zeelandă. Centrele de documentare și cercetare europeană din cadrul universităților Auckland și Canterbury nu compensează inexistența unei catedre de studii europene în această țară. Cursuri cu tangentă UE există, dar sunt foarte puține și exclusiv optionale. Recentele constrângeri bugetare impuse învățământului universitar complică și mai mult situația, speranțele celor implicați în cercetarea UE fiind legate de introducerea de către Comisia Europeană a unui program Jean Monnet.

Peste tot unde există catedre universitare de științe politice succesul acestora depinde de combinarea inspirată a cursurilor de științe politice cu cele de drept, economie, istorie și limbi străine. Dacă cursurile de drept, economie și istorie sunt bine reprezentate, nu se studiază însă limbi străine. Se observă un interes crescând pentru limbile asiatiche, japoneză și chineză, cu un declin al interesului pentru franceză și germană.

Centrul Național de Cercetare a Europei stă relativ bine cu reprezentarea pe plan extern și participarea la viața științifică internațională. În perioada stagiuului nostru, Centrul s-a implicat în participarea la următoarele conferințe reprezentative pentru preocupările și profilul academic al centrului:

— „*The New Transatlantic Relationship: Facing Challenges of the Twenty-First Century*“, *Jean Monnet Centre of Excellence și Donner Atlantic Studies Programme at the University of Cambridge*, 27-28 februarie 2004.

Pe parcursul acestui an urmează să se participe la următoarele conferințe internaționale:

— a doua ediție a *Pan-European Conference on EU Politics: Implications of a Wider Europe: Politics, Institutions, and Diversity*, Bologna, 24-26 iunie 2004;

— a cincea ediție *Annual European Summer School in EU Studies: Global and European Governance*, Bielefeld, Germania, 2-13 august 2004;

— „*The European Union: New Neighbours, New Challenges*“, *UACES 34<sup>th</sup> Annual Conference and 9<sup>th</sup> Research Conference, The University of Birmingham*, 6-8 septembrie 2004;

— *Asia-Pacific EU Conference Outside Looking In: Multidisciplinary Perspectives on the EU National Center for Research on Europe University of Canterbury Christchurch*, New Zealand, 9-11 septembrie 2004.

*Lucian Jora*

#### EVOCARE – RADU FLORIAN

Profesorul Radu Florian, de la moartea căruia s-au împlinit șapte ani, cel care a pus bazele Institutului de Teorie Socială, actualul Institut de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române, era un „om dialogal“. Aceasta a reieșit din toate evocările și comunicările susținute

de participanții la Seminarul „Stânga culturală astăzi. In Memoriam Radu Florian“, organizat la 10 iunie la Școala Națională de Studii Politice și Administrative cu sprijinul fundației Civic Education Project, Facultatea de Științe Politice-SNSPA și Clubul UNESCO „Societate și Cultură“.

Sub titlul *Evocarea personalității profesorului Radu Florian* s-a desfășurat prima parte a seminarului deschis de mesajul președintelui României, Ion Iliescu, care a elogiat personalitatea, opera și activitatea lui Radu Florian.

Au fost prezentate mărturisiri personale despre interesantele incursiuni în domeniul științelor politice și al sociologiei politice realizate printr-un curs (în fapt „ingrat“) de *Socialism științific* (prof. Adrian Miroiu, decanul Facultății de Științe Politice-SNSPA), despre rigoarea metodologică a unui discurs propriu în care pregnantă era componenta teoretică și nu cea ideologică (conf. Dumitru Bortun – SNSPA) și despre convingerea normalității modernizării stângii, dar și a normalității asocierii ei cu o atitudine morală și comportamentală favorabilă solidarității și justiției sociale, adică rădăcinilor și punctelor ei de referință (prof. Paul Dobrescu, decanul Facultății de Comunicare-SNSPA).

A fost prezentat efortul lui Radu Florian în a onora obligația morală de a păstra vie memoria supraviețuitorilor pogromului de la Iași, o tragedie a societății românești (Lya Benjamin, cercetătoare la Institutul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România), rationalitatea și „solidaritatea bună“ ca laitmotive conceptuale și ca valențe ale exemplarității sale morale (prof. Vasile Morar, Facultatea de Filosofie a Universității din București), credința sinceră în valoarea democrației, solidarității și păcii într-o epocă istorică frământată — cea a studenției și a calității de membru, alături de vorbitor, al Comitetului Național al Studenților din România (academicianul Mircea Malita).

În partea a doua a seminarului, sub titlul *Valori și idei împărtășite de Radu Florian. Evoluții și interogații actuale*, a fost reliefat demersul său constant de a promova un discurs intelectual specific unei stângi democratice și antidogmatice, închisă cultului personalității și ascendenței instanțelor politice ale dictaturii — un discurs critic, în disonanță cu modul oficial de a trata problematica social-politică, un discurs considerat înainte de 1989 ca fiind liberal și deschis filosofiei ne-marxiste și care s-a soldat din partea Securității cu deschiderea a patru dosare de urmărire informativă (Alexandru Florian, președintele Clubului UNESCO „Societate și Cultură“).

Profesorul Ion Ianoși, membru de onoare al Academiei Române, într-un stil inconfundabil, a sintetizat evoluția convingerilor de stânga ale lui Radu Florian, mergând de la „iluziile“ anilor '50-'60 la „deziluziile“ anilor '70-'80 când s-a reliefat calea liberalizării propriilor concepe sociale și a rafinării modelelor italian, spaniol, al Școlii de la Frankfurt și al celui francez și când disidența împotriva regimului era resimțită ca dureroasă cu atât mai mult cu cât era a unui fost adept. „Noile iluzii“ post-decembriste au fost legate, din perspectiva vorbitorului, de ideea reclădirii unei stângi noi și de trauma unei receptări bazate pe simpatii politice și nu pe valori și idei.

Temele majore ale unei opere dense și rotunde prin concepție, tematică și stil, ale cărților și sutelor de studii publicate în țară și străinătate au fost prezentate cu acribie intelectuală de prof. Dionisie Petcu (Universitatea „Titu Maiorescu“, fost director adjunct al Institutului de Teorie Socială și colaborator apropiat al lui Radu Florian).

Urmând cronologia lucrărilor celui evocat: *Sensul istoriei*, 1968; *Reflectii asupra filosofiei marxiste*, 1974; *Introducere în teoria marxistă a determinismului social*, 1979; *Procese sociale contemporane*, 1980; *Antonio Gramsci, un marxist contemporan*, 1982; *Eppur si muove!*, 1983 — vorbitorul a reliefat ca fiind dominantă până în 1984 tema determinismului social care a subsumat concepțele de clase sociale, relații sociale, colectivități profesionale sau etnice, națiunea, statul, dar și teze precum cea a birocratismului și centralismului excesiv a ceea ce ar fi trebuit să fie democrația socialistă, a nerespectării normelor și a principiului legii ca teme iuri ale actelor politice și ale respectării drepturilor și libertăților civice.

Pentru lucrările ulterioare anului 1984: *Dialog cu secolul nostru*, 1984; *Metamorfozele culturii în secolul XX*, 1988; *Prăbușirea dictaturilor est-europene și alternativele istoriei*, 1993; *Criza unei lumi în schimbare*, 1994; *Eclipsa Filosofiei*, 1995; *Controversele secolului XX*, 1997 — dominanta tematică a devenit examinarea critică a promisiunilor, eșecurilor și alternativelor istoriei con-

temporane, a politicii, culturii și filosofiei contemporane, a tranzitiei țărilor din Europa centrală și de sud-est prin prisma principiilor egalității șanselor și a unei idei filosofice universalizate de om. Vorbitul a remarcat modernitatea, spiritul critic și sincronia în care se situa, atât înainte de 1989, cât și după, autorul Radu Florian comparativ cu tendințele occidentale ale discursului social și politic.

A fost, de asemenea, esențializată contribuția lui Radu Florian la teoria social-democrației contemporane urmând ideea unui nou proiect social și uman și a surselor sale teoretice, cu scopul de a evita dezumanizarea omului și eclipsa raționalismului și umanismului.

Alte intervenții datorate foștilor studenți, colaboratori și colegi au conturat dimensiunea provocatoare și inspiratoare a dialogului cu Radu Florian, înțeles ca exercițiu hermeneutic și formativ, onestitatea, cavaleria, loialitatea și bărbăția în afirmarea propriilor convingeri, noblețea sufletească și, înaintea lor, autoritatea și ținuta științifică a unei opere încă insuficiente cunoscute și analizate.

*Gabriela Tănăsescu și Lorena Păvălan-Stuparu*